

بررسی مقایسه‌ای میزان تعلقات قومی در بین خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل^۱

دکتر ربابه پورجلی^۲

پیمان نصیرآذر^۳

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی مقایسه‌ی میزان تعلقات قومی خانواده‌های دو شهر بیله‌سوار و اردبیل انجام شده است، همچنین سوال‌های اصلی در این پژوهش عبارتند از: آیا تفاوتی در میزان تعلقات قومی در بین خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل وجود دارد؟ خانواده‌های کدام شهر از میزان تعلقات بالای برخوردارند؟ عوامل تاثیرگذار بر میزان تعلقات قومی خانواده‌ها در بیله‌سوار و اردبیل کدامند؟

بر همین اساس برای دستیابی به سوالات و اهداف تحقیق پس از مطالعه نظریه‌های مربوط به قومیت و عواملی که باعث تغییر و تحول در قوم و گروه‌های قومی می‌شوند با استفاده از نظریه ژئوپلتیک رندل کالینز و نظریه پارسونز چهارچوب نظری تنظیم گردید.

سپس با توجه به چهارچوب نظری فرضیه اصلی تحقیق تدوین گردید که این فرضیات عبارتند از

- ۱- بین قرار گرفتن در مرز جغرافیایی (جمهوری آذربایجان) و میزان تعلقات قومی خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
  - ۲- بین استفاده از رسانه کشور همسایه جمهوری آذربایجان و میزان تعلقات قومی خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل تفاوت معنی‌داری وجود دارد
- در این تحقیق که به روش پیمایشی با ابزار پرسشنامه صورت گرفت تاثیر متغیرهای مستقل چون مرز جغرافیایی با جمهوری آذربایجان، میزان استفاده از رسانه جمهوری آذربایجان، جنسیت، تأهل، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، سن و تعلقات قومی خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل به عنوان متغیر وابسته بررسی شد. واحد تحلیل خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل و واحد مشاهده جوانان ۴۰-۲۵ ساله می‌باشد. نمونه‌ی تحقیق شامل ۲۴۲ نفر برای بیله‌سوار و ۲۴۶ نفر برای اردبیل می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران بدست آمد، و با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله انتخاب شدند. با توجه به نتایج به دست آمده همه متغیرها تفاوت و رابطه‌ی معنی‌داری با متغیر مستقل تعلقات قومی داشتند. بر طبق همین نتایج میزان تعلقات و دلبستگی قومی خانواده‌های بیله‌سوار بیشتر از خانواده‌های اردبیل بود. با وجود قرارگیری بیله‌سوار در مرز و برخورداری نامحدود از شبکه‌های جمهوری آذربایجان میزان تعلقات قومی خانواده‌های این شهر به نسبت خانواده‌های اردبیل بالا است. در بین متغیرها متغیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی رابطه‌ی معنی‌داری معکوس با تعلقات قومی داشت.

واژگان کلیدی: تعلقات قومی، قومیت، مرز جغرافیایی، رسانه، پایگاه اجتماعی-اقتصادی

۱- مقاله حاضر براساس گزارش نهایی پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد پژوهش اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان به سال ۱۳۹۰ تحت عنوان «بررسی مقایسه‌ای میزان تعلقات قومی در بین خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل» انجام یافته است؛ تدوین و ارایه گردیده است.

۲-دکترای جامعه‌شناسی و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

۳-دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان

بیان مسأله

تعاریفی که از قوم و گروه قومی از سوی جامعه شناسان مطرح شده است همگی بر شناسه‌های همچون زبان، سرزمین، تاریخ، آداب و رسوم و غیره تاکید دارند در دایرالمعارف علوم اجتماعی قوم به گروهی از افراد اطلاق می‌شود که به یک فرهنگ، زبان، آداب و رسوم تعلق داشته و از این طریق شناخته شوند. در تعریف دیگر، پارسونز اقلیت و گروه‌های قومی را مجموع واحدهای خویشاوندی بطوری که اعضای آن اصالت و تبار خود را از یک جد مشترک می‌دانند و یا از اجداد مشترکی که همگی به یک گروه قومی خاص تعلق داشته‌اند می‌داند. (Malesevic, 2004: 47) آنتونی اسمیت^۱، شش ویژگی یک قوم را چنین بر می‌شمارد: نام جمعی، اسطوره‌ی نیای مشترک، تاریخ مشترک، فرهنگ مشترک در میان اعضای گروه قومی، که آنها را از دیگر گروه‌ها متمایز می‌سازد و پیوند با یک سرزمین خاص و نوعی همبستگی. (اوومن، ۱۳۷۸: ۴۴)

همچنین تنودورسن در فرهنگ جدید جامعه‌شناسی گروه قومی را اینطور تعریف می‌کند: گروهی با سنت فرهنگی مشترک و احساس هویتی که آن را به عنوان یک گروه فرعی از جامعه بزرگ‌تر مشخص می‌کند با توجه به تعاریف جامعه‌شناسان از قوم و توجه آنها به شاخص‌های چون زبان، تاریخ، سرزمین، نام و غیره و با استنباط از تعاریف ارائه شده می‌توان تعلقات قومی را چنین تعریف کرد میزان دل‌بستگی و پایبندی به شناسه‌های قومی همچون زبان، تاریخ، نام، سرزمین، آداب و رسوم می‌باشد. (استنباط از تعاریف نزدیک). تعلقات قومی بصورتی است که اعضا با اینکه به شاخص‌های قومی پایبند هستند اما می‌توانند خود را از آن جدا کرده و در موقعیتی خارج از محدوده آن قوم به پایبندی خود ادامه دهند

تعریفی که از تعلقات قومی ارائه شد نشان می‌دهد که در هر جامعه‌ای یکی از مفاهیمی که ذهن اندیشمندان و صاحب‌نظران را به خود معطوف کرده است، و نقش قابل ملاحظه‌ای در تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری‌ها دارد میزان پایبندی و دل‌بستگی آحاد جامعه بخصوص خانواده‌ها که یک کارکرد تربیتی و آموزشی دارد و به عنوان یک نهاد پر قدرت و اصلی نقشی تعیین کننده در جهت دادن افکار و عقاید فرزندان بخصوص جوانان بازی می‌کند می‌باشد.

مسأله آگاهی و شناخت از گذشتگان و آداب و رسوم و سنت‌ها در بین خانواده‌های امروزی و خانواده‌های که در مرز زندگی می‌کنند و تحت تاثیر اعضا و رسانه‌های دیگر کشورها قرار می‌گیرند بیشتر جای تأمل دارد چون جهان امروزی که به جهان مدرن معروف شده است و بصورت منظم افراد را تحت تاثیر قرار می‌دهد و خانواده‌ها ناخواسته تحت تاثیر قرار می‌گیرند به دلیل حجم زیاد تعاملات و داشتن ارتباط چه بصورت رو در رو و چه از طریق وسایل ارتباط جمعی در نقاط مرزی، این عوامل بر روی خانواده‌ها تاثیر می‌گذارد

این تحت تاثیر قرار گرفتن را کاظمی در پژوهشی که به انجام رسانده اثبات کرده و معتقد است که «همجواری جغرافیایی عامل عمده‌ای در تأثیر و تأثر فرهنگی اقوام مجاور- بر یکدیگر - محسوب می‌گردد».

با توجه به مسأله این پژوهش عوامل زیادی می‌تواند بر روی اعتقادات و سنت‌های اعضای یک قوم تاثیرگذار باشد که این امر در نظریات جامعه‌شناسان بخوبی مشهود می‌باشد از جمله نظریات پارسونز، والرشتاین و جفری‌الکساندر که معتقدند رشد مدرنیته و وسایل ارتباط جمعی باعث تغییر و تحول در قومیت‌ها می‌شوند. همچنین در نظریات دورکیم، ابن‌خلدون، موتسکیو و کالینز بر نقش موقعیت جغرافیایی و شرایط محیطی بر رفتار، نگرش و عقاید گروه‌های قومی تأکید دارند

با نگاهی به وضعیت قرارگیری و سکونت اقوام در کشور جمهوری اسلامی ایران می‌توان دریافت که اکثر اقوام ایرانی در نقاط حساس، یعنی در مرزها ساکن می‌باشند و تحت تاثیر کشورهای همسایه می‌باشند و به دلیل اینکه کشور ایران از جمله کشورهای کثیرالقوم می‌باشد می‌توان دریافت که با تغییر و تحول در اعتقادات و آداب و رسوم و سنت‌ها، کشور دچار بحران

می‌شود. این مسأله برای استان اردبیل که در شمال غرب کشور قرار گرفته بخوبی مشهود است.. به دلیل اینکه اکثر شهرها و حتی روستاهای این استان در نقاط مرزی قرار گرفتند قابل تأمل می‌باشد یکی از این شهرها شهر بیله‌سوار می‌باشد این شهر از سه جهت شرق، شمال شرقی و جنوب شرقی با خاک جمهوری آذربایجان همسایه و حدوداً ۶۸ کیلومتر مرز مشترک با کشور جمهوری آذربایجان دارد قرار گرفتن این شهر در مرز بین المللی باعث شده که گمرک بین المللی، بازارچه مشترک و پایانه مرزی آسیای میانه بین دو کشور در این شهر احداث شود که این گمرک بین المللی، بازارچه مشترک و پایانه مرزی آسیای میانه خود باعث ایجاد تعاملات اقتصادی اجتماعی بین مردم کشور آذربایجان و مردم منطقه بخصوص شهر بیله سوار شده است بعلاوه این شهر مانند سایر شهرهای مرزی از رسانه های کشور همسایه جمهوری آذربایجان) بدون محدودیت استفاده می کند بطوری که هشت شبکه تلویزیونی و چندین شبکه رادیویی این کشور در این منطقه دریافت می شود. در این تحقیق بر آنیم که شهر مرزی بیله‌سوار را با شهر اردبیل که یک شهر تاریخی و مذهبی است از نظر میزان تعلقات قومی مورد مقایسه قرار دهیم تا ببینیم آیا تفاوتی در میزان تعلقات قومی بین خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل وجود دارد یا نه؟

سؤال‌های تحقیق

- آیا تفاوتی از لحاظ میزان تعلقات قومی در بین خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل وجود دارد؟
- خانواده‌های کدام یک از دو شهر تعلقات قومی بالایی دارند؟
- با مطالعه و بررسی بیشتر پرسش‌های دیگری مطرح می‌شود که:
- آیا قرارگیری در موقعیت جغرافیایی (مرز جمهوری آذربایجان) باعث تفاوت در میزان تعلقات قومی خانواده‌های اردبیل و بیله‌سوار شده است؟
- آیا میزان استفاده از رسانه‌های جمهوری آذربایجان باعث تفاوت در میزان تعلقات قومی خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل شده است؟
- پایگاه اجتماعی-اقتصادی چه تاثیری در میزان تعلقات قومی خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل دارد؟
- آیا متغیرهای سن، جنس و تأهل در میزان تعلقات قومی تاثیرگذار بوده‌اند؟

اهداف تحقیق

- هدف اولیه این تحقیق درک بهتر و شناخت دقیق‌تر میزان تعلقات قومی در بین خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل می‌باشد و سنجش میزان دل‌بستگی آنان به تعلقات قومی و تشخیص و بررسی عوامل تاثیرگذار بر میزان تعلقات آنان می‌باشد
- اهداف دیگر تحقیق نیز عبارتند از:
- مطالعه تاثیر مرز جغرافیایی بر میزان تعلقات قومی در بین خانواده‌های شهر بیله سوار و اردبیل
  - مطالعه تاثیر استفاده از رسانه های کشور جمهوری آذربایجان بر میزان تعلقات قومی در شهر بیله سوار
  - مطالعه نقش پایگاه اجتماعی اقتصادی بر میزان تعلقات قومی در بین خانواده های شهر بیله سوار و اردبیل
  - دستیابی به تصویری کلی از میزان تعلقات قومی در بین خانواده های بیله سوار و اردبیل

ضرورت و اهمیت تحقیق

پرداختن به مسأله اقوام در جامعه چند قومی ایران اهمیت فراوانی دارد که می توان آنرا در دو بعد کلی مورد بررسی قرار داد. ۱-جامعه ملی: در بعد ملی تحقق و وفاق و وحدت ملی امری ضروری است و حفظ کلیت جامعه بستگی زیادی به آن دارد. آگاهی و شناخت از گروه‌های قومی از جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی، مذهبی و غیره می‌تواند ما را در فهم و درک بهتر از این گروه یاری نموده و موجب از بین رفتن پیش فرض‌های غلط و کمرنگ‌تر شدن مرزها و شکاف‌های فرهنگی و در نهایت شکل‌گیری روح ملی واحد و ایجاد وحدت ملی گردد.

۲-جامعه قومی: یادآوری جایگاه و موقعیت اقوام در جامعه و تلاش برای حفظ و صیانت از موجودیت گروه‌های قومی در کلیت آن و اینکه نباید دستیابی به تعلقات ملی بالا عاملی باشد در جهت فراموشی خواسته‌های اقوام. مطالعات و تحقیقاتی که در زمینه قومیت‌ها بخصوص قوم آذری صورت گرفته است بیشتر به ابعاد سیاسی و محرومیت نسبی اقوام توجه کرده است. و بررسی چندانی در زمینه میزان تعلقات و نقش عوامل خارجی و قرار گرفتن در مرز و همسایگی با کشور های دیگر مورد توجه قرار نگرفته است که این تحقیق در پی بررسی مقایسه ای و تحلیل جامعه شناختی در زمینه این امر مهم است همچنین در این تحقیق علاوه بر مطالعه میزان تعلقات قومی در بین خانواده های شهر بيله سوار و اردبیل تاثیر عواملی چون موقعیت جغرافیای و نزدیکی به مرز و همچنین تاثیرات رسانه های کشور آذربایجان نیز در این تحقیق مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد. که ضرورت و اهمیت آن را در دز چندان می‌کند.

پیشینه تحقیق

تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه میزان هویت ملی و هویت قومی در بین جوانان تبریز» توسط حمید احمدلو در سال ۱۳۸۸ انجام گرفته، هدف اصلی این مقاله بررسی تجربی رابطه هویت ملی و قومی در بین جوانان تبریز است؛ اینکه جوانان تبریز تا چه میزان به هویت ملی پایبند هستند و چه میزان از هویت قومی را دارا هستند و چه رابطه‌ای بین این دو نوع هویت جمعی متصور است، جامعه آماری این تحقیق کلیه جوانان ترک زبان ۲۰ الی ۳۰ سال شهر تبریز می‌باشد. که تعداد ۳۸۰ نفر به صورت تصادفی برای انجام تحقیق نمونه‌گیری شدند. در این تحقیق برای سنجش میزان هویت ملی از مؤلفه‌های آن مانند گرایش به زبان و ادبیات فارسی، میراث فرهنگی ملی، وابستگی ملی، گرایش سیاسی و گرایش دینی استفاده شده است. هم‌چنین برای سنجش میزان هویت قومی از مؤلفه‌هایی نظیر گرایش به زبان و ادبیات ترکی، موسیقی ترکی، گرایش به تاریخ قومی و وابستگی قومی استفاده شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که جوانان تبریز در عین گرایش به هویت ملی نسبت به هویت قومی نیز گرایشی قوی دارند و بین این دو نوع هویت جمعی، رابطه مثبتی برقرار است (احمدلو، ۱۳۸۸).

تحقیقی با عنوان «رابطه هویت ملی و قومی در بین دانشجویان آذری، کرد و عرب دانشگاه‌های دولتی ایران» توسط میرزائی در سال ۸۸-۱۳۸۷ انجام شده است، هدف اصلی این پژوهش شناخت رابطه هویت ملی و قومی سه گروه قومی دانشجویان آذری، کرد و عرب و تاثیر متغیر احساس محرومیت نسبی بر این هویت‌های دوگانه با ترکیب نظریه‌های چندخطی، کنش متقابل نمادین و نظریه احساس محرومیت رابرت گر است.

روش تحقیق روش پیمایشی است. و از پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش دانشجویان آذری، گُرد و عرب دانشگاه‌های دولتی کشور در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ بوده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر با ۶۸۷ نفر و روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای می‌باشد.

یافته‌های تحقیق نشان داده که بین دو متغیر هویت ملی و هویت قومی رابطه مثبت هم‌افزا و متوسطی وجود دارد. همچنین بین متغیر «احساس محرومیت نسبی» و هویت ملی رابطه منفی نسبتاً بالایی وجود دارد و این رابطه با متغیر هویت قومی مثبت و در حد ضعیفی بوده است (میرزائی، ۸۸-۱۳۸۷).

«رابطه هویت ملی و هویت قومی در بین جوانان گُرد» از دیگر پژوهش‌هایی است که توسط حامد شریف‌پور صورت گرفته است، هدف اصلی در این پژوهش توصیف کیستی و چیستی یا چگونگی احساس تعلق و تعهد جوانان گُرد نسبت به عویت قومی در رابطه با احساس تعلق و تعهد آنان نسبت به هویت ملی است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد دانشجویان گُرد نسبت به همه مؤلفه‌های هویت قومی و هویت ملی پای‌بندی زیادی دارند اما نسبت به دولت پایبندی کمی نشان داده‌اند. همچنین نشان می‌دهد بین هویت ملی و هویت قومی برخلاف برخی نظریه‌ها رابطه معکوس و متضاد وجود ندارد بلکه رابطه بین آنها مستقیم و سازگار است. بدین معنی که افراد دارای هویت‌های چندگانه هستند و در شرایط و موقعیت‌های خاصی خود را با آن می‌شناسانند و شناخته می‌شوند (شریف‌پور، ۱۳۸۶).

«شکل‌گیری هویتی و الگوی محلی (قومی)، ملی و جهانی در بین جوانان استان لرستان» از مقالاتی است که توسط فکوهی در سال ۱۳۸۱ صورت گرفته، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که زبان قوی‌ترین عامل هویت‌سازی می‌باشد و این عامل در سطح ملی در استان کاملاً موثر و مهم بوده است در مقابل زبان محلی (قومی) اهمیت کمتری دارد که این امر پدیده منفی فرض شده است در مورد مؤلفه احساس تعلق نتایج وجود عناصر بسیار مثبتی را در احساس تعلق ملی را نشان می‌دهد با وجود این در مورد تعلق قومی نمی‌توان چنین امری را مشاهده کرد ظاهراً تعلق قومی در بسیاری از موارد در زیر مجموعه تعلق نظیر خانواده و طایفه شکل می‌گیرد و مانع از شکل‌گیری سطح هویتی قومی می‌شود.

جمع‌بندی از تحقیق فکوهی نشان می‌دهد که ابعاد سرزمین و تعلق به ملت در سطح ملی در همه اقوام مورد مطالعه در سطح بالایی قرار دارد (فکوهی، ۱۳۸۱).

مبانی نظری

رهیافت‌های مربوط به قومیت را می‌توان به دو دسته کلی زیر تقسیم کرد؛ نخست، کهن‌گرایی^۴ قرار دارند. که قومیت را مترادف با ناسیونالیسم در نظر گرفته و توصیف ریشه‌ها و استحکام وابستگی‌های قومی را در کانون توجه قرار می‌دهند. اینان دو ادعای اساسی دارند: ۱- ملت و ناسیونالیسم قومی پدیده‌ای کهن هستند. ۲- گرایش به شاخصهای قومی امری طبیعی و جهان‌شمول است (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۴۳).

اصطلاح کهن‌گرایی رانخستین بار "ادوارد شیلز"، تحت تأثیر مطالعه در حوزه جامعه‌شناسی دین به کار برد. و بر آن بود که انواع خاص پیوند اجتماعی شامل پیوندهای شخصی، دیرینی، مقدس و مدنی را از هم متمایز سازد و نشان دهد که چرا در جوامع مدنی مدرن هنوز هم دیگر انواع پیوند اجتماعی به حیات خود ادامه می‌دهند (مرشدی‌زاده، ۱۳۸۳: ۱۳). ادوارد شیلز که برای اولین بار واژه کهن‌گرایی را در رابطه با روابط خویشاوندی به کار برد، تأکید می‌کند که:

^۴ - Primordialism

جامعه مدرن از طریق وابستگی‌های گسترده مشخص، تعهدات اخلاقی در قالب‌های دقیق، غرور حرفه‌ای و خلاقانه جاء طلبی فردی، عواطف «کهن» و نوعی احساس مدنی که میزان آن در بسیاری از افراد کم در برخی زیاد و در اغلب افراد متوسط است، به هم پیوند می‌خورد (همان منبع: ۱۴۳).

پس از او، «کلیفورد گیتز» در سال ۱۹۵۰ میلادی آن را رواج داد. بعدها محققان قومیت در سایر رشته‌ها نظیر وان‌دن‌برگه، ماستر و واکر کونر، دیدگاه‌های جدیدی را وارد مکتب کهن‌گرایی کردند. کسانی که بر جنبه‌های کهن قومیت تأکید می‌ورزند، به وجود نوعی ارتباط میان قومیت و خویشاوندی و نیز روابط قومی-عاطفی میان مردمی که اجداد مشترک و گاه شرنوشت مشترک این جهانی برای خود تصور می‌کنند، اعتقاد دارند هویت قومی در اینجا عنصر اساسی و محوری تحول شخصیت تلقی می‌شود که ارتباط نزدیکی با تصور «خود» مراحل اولیه جامعه‌پذیری، آموزش زبان یا اعتقادات مذهبی و سیاسی دارد (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۴۳).

گیتز از طبیعت روابط «کهن» برای طرح یک دیدگاه درباره قومیت استفاده کرد. او این اصطلاح را در مفهومی فراتر از روابط خویشاوندی به کار برد و آنرا با گروه‌های بسیار بزرگ مانند گروه‌های متکی بر سرزمین، زبان، مذهب، یا سایر سنت‌های مشترک ارتباط داد. از نظر او در بسیاری از ملت‌های در حال تکوین، تنها معیار تشخیص واحدهای سیاسی خون، زبان، نژاد و تعلق به یک محل همه اجزای وابستگی‌های کهن - است که از آن در صورت لزوم برای تعریف گروه‌های سیاسی استفاده می‌شود. به نظر گیتز وحدت زمانی تحقق می‌پذیرد که واحدهای بزرگ‌تر بر پایه علایق و روابط کهن اولیه ایجاد شود (همان منبع: ۱۴۴).

وان‌دن‌برگ نظریه‌های «زیستی و اجتماعی» را در بررسی مکان و موقعیت انسان در جامعه و ماهیت پدیده قومی به کار می‌گیرد. او معتقد است که در رفتار بشر برخی گرایش‌ها و تمایلات جهان‌شمول مانند تمایل به خویشاوندی، تجاوز، سلطه و نیز تمایل به سرزمین وجود دارد که فقط از طریق آموختن قابل تبیین نیست و باید آن را به عنوان طبیعت بشری درک کرد. برگه قومیت و نژاد را ادامه و گسترش اصل خویشاوندی می‌داند و عقیده دارد که این پدیده‌ها را باید شکل گسترش یافته و تعدیل شده‌گزینش خویشاوندی دانست. به گفته برگه طبیعت و گروه قومی هر دو مبنای خویشاوندی دارند. از نظر برگه، همبستگی قومی تداوم و گسترش اصل توجه به خویشاوندان است (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۴۵).

واکر کانر، از برجسته‌ترین طرفداران مکتب کهن‌گرایی بر جنبه‌های سیاسی قومیت به عنوان پدیده طبیعی حیات بشری تأکید می‌کند. او ناسیونالیسم قومی را شکل خاصی از ناسیونالیسم می‌داند و ضمن حمله شدید به طرفداران نظریه‌های نوگرایی و ارتباطات، الگوی غالب سیاست جهان معاصر را فرآیند «ملت‌پاشی» تلقی می‌کند تا «ملت‌سازی» کونور ضمن رد بقای مفهوم «دولت - ملت» مفهوم ملت را با قومیت مرتبط و ناسیونالیسم واقعی را ناسیونالیسم قومی می‌داند (همان منبع: ۱۴۵).

خلاصه نظریه کهن‌گرایی اینکه قومیت و ناسیونالیسم پدیده‌ای مدرن نیست و با تغییر و تحول شرایط موجود از بین نخواهد رفت.

ابزارگرایان^۱ در تعارض شدید با کهن‌گرایان، قومیت را محصول دوران مدرن و بویژه چند قرن اخیر می‌دانند همچنین قومیت را منبعی اجتماعی، سیاسی و فرهنگی برای گروه‌های مختلف ذینفع دانسته و آن را نوعی منزلت محسوب می‌نمایند (مرشدی‌زاده ۱۳۸۳: ۱۴).

یک قرائت از این رهیافت، بر رقابت نخبگان برای کسب منابع تأکید دارد و چنین مطرح می‌کند که برای کسب حمایت توده‌ها و دستیابی به اهداف سیاسی، دست کاری کردن نمادها اهمیتی اساسی دارد.

قرائت دیگر، به بررسی راهبردهای نخبگان در به حداکثر رساندن ترجیحات خود براساس انتخاب عقلانی در وضعیت‌های خاص توجه دارد. در این‌جا فرض بر این است که بازیگران، به‌طورکلی در پی کالاهایی هستند که به‌صورت ثروت، قدرت و منزلت سنجیده می‌شوند و آن اجتماعات قومی یا ملی به هم پیوسته باعث می‌شود که از طریق تأثیرگذاری بر دولت یا در وضعیت‌هایی خاص، از طریق جدا شدن از آن، به این اهداف دست یابند (فصلنامه مطالعات ملی، ۱۳۷۹).

یکی از عقاید اساسی ابزارگرایان، ساخت‌مندی اجتماعی قومیت و توانایی افراد در "گسست یا ترکیب" میراث‌ها و فرهنگ‌های متنوع قومی به منظور قوام بخشیدن به هویت‌های فردی یا گروهی خویش است. البته این خطر وجود دارد که این رهیافت از توجه به هویت فرهنگی فردی منفصل شود و نیز این خطر مشترک در میان تمامی رهیافت‌های ابزارگرایانه وجود دارد که محیط فرهنگی وسیع‌تری که در آن رقابت نخبگان و تلاش برای به حداکثر رساندن ترجیحات عقلانی صورت می‌گیرد، نادیده گرفته شود (همان منبع، ۱۳۷۹).

هم‌چنین این انتقاد به ابزار گرایان وارد است که منافع را بیشتر به‌صورت مادی تعریف می‌کنند و نمی‌توانند احساس دوام و بقای اقوام را که در میان اعضای این قومیت‌ها وجود دارد، جدی بگیرند. مهم‌تر از همه این‌که، نقش اندکی برای ابعاد مؤثر قومیت قایل می‌شوند. انتقادهای ذهن‌گرایانه "واکرکانر" و انتقادهای تاریخی "فیشمن"، به خوبی این مطالب را بیان می‌کند.

جامعه‌شناسان قومیت و گروه قومی را از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند و هر یک از دیدگاه خود عواملی را که در تضعیف و تقویت تعلقات و پایداری قومی تأثیرگذار هستند تبیین نموده‌اند که می‌توان به نظریه دورکیم اشاره کرد. نظریه دورکیم به اندیشه ابن‌خلدون نزدیک است و همانند آنها نقش عوامل محیطی و آب و هوا را عامل مؤثر در نوع شیوه‌های زندگی بین گروه‌های اجتماعی می‌داند، ولی به غیر از آنها عوامل دیگری را هم در این امر مؤثر می‌داند و نتیجه می‌گیرد که نقش عوامل ساختاری مهم‌تر است چرا که شرایطی که در ساختار به وجود می‌آید ممکن است موجب یکپارچگی رفتارها و اعمال افراد شده و تفاوت‌های موجود بین آنها را کم رنگ تر کند. برای مثال، دورکیم از مدرن شدن جوامع یاد می‌کند به اعتقاد وی، با مدرن شدن جوامع تعدد گروه‌های قومی کاهش پیدا کرده و جای خود را به یک شکل پیچیده و از لحاظ فرهنگی ناهمگون میدهند، در این نوع از جوامع دلبستگی‌های قومی به وفاداریهای ملی تبدیل می‌شود و ایده‌آلهای افراد از سطح محلی یا قومی به سطح جهانی تغییر شکل می‌یابد. بنابراین، آنچه باعث تمایز جوامع مدرن از یکدیگر می‌شود گروه‌های قومی نیستند بلکه درجه متفاوت تمدن شان است (Malesevic, ۲۰۰۴: ۱۹).

همچنین نظریه پارسونز در خصوص روابط قومی مربوط می‌شود به تأثیر مدرنیته و فرآیند مدرنیزاسیون بر قومیت. پارسونز نیز همسو با نظریه تکامل و رشد اجتماعی هویت‌های قومی را به عنوان بازگشت به اصل و گذشته‌ای می‌داند که به نفع هویت‌های ملی محو و متلاشی خواهند شد عوامل بسیاری همچون تقسیم پیچیده‌تر کار، عقلانی شدن نهادهای اجتماعی، صنعتی شدن، رشد و توسعه سیستم‌های ارتباط جمعی، رشد و افزایش سریع جابجایی و تحولات اجتماعی و فضایی و فرآیند شهرنشینی و توسعه شهری شخصیت و کارکرد گروه‌های قومی را متحول کرده‌اند (همان منبع: ۴۸).

گروه‌های و اقلیت‌های قومی با ظهور مدرنیته و رشد جوامع صنعتی کارکرد ساختاری خود را از دست داده‌اند و اساساً به گروه‌های سمبلیک و فرهنگی تبدیل شده‌اند. بنابر استدلال پارسونز گروه‌های قومی شاهد فرآیندی به نام اجتماعی‌زدایی گردیده‌اند. بدین معنا که قومیت آنها در شکل و فرم خود باقی ماند و از لحاظ محتوا و درون دچار تغییر و تحول شد تا بتواند با ملزومات ساختاری یک جامعه صنعتی همسو و هماهنگ شود به عبارت دیگر سمبل‌ها و نشانه‌های قومی نشانگرهای تو

خالی هویت قومی شدند. فرآیند اجتماعی‌زدایی قومیت‌ها یکی از جنبه‌های تحول تاریخی گسترده است. یعنی همان تمایز و گسست تکاملی جوامع.

الکساندر به عنوان یک نوکارکردگرا برخلاف پارسونز، یک نقش مهمی را به «تعلق خاطر نخستین و دلبستگی‌های اولیه» در ابقاء و حفظ هویت‌های گروه‌های قومی می‌دهد و حتی قومیت را بر اساس تبار یا دودمان تعریف می‌کند. از دیدگاه او، قومیت ویژگی‌هایی است که به یک گروهی به دلیل داشتن نژاد، مذهب یا منشأ ملی مشترک تعلق می‌گیرد که شامل زبان و نگرش‌های فرهنگی همراه با یک قلمرو اجدادی مشترک است. قومیت‌ها به عنوان آثار یا بقایای گذشته زیر چرخ‌های یکپارچگی ناشی از مدرنیته از بین می‌روند. در نگرش او، تمایزات یک فرآیند پویا و ناموزون یا نامنظم است که وابسته به سطوح شمول اجتماعی است یعنی به تغییرات در وضعیت انسجام وابسته است (Malesevic, 2004: 49).

آنچه در تحلیل الکساندر در مورد گروه‌های قومی مشاهده می‌شود، تلاش وی در تبیین عوامل زمینه‌ساز برای انسجام و یگانگی بین گروه‌های قومی است. او وجود هویت‌های قومی گوناگون در جامعه و حفظ دلبستگی‌های اولیه توسط گروه‌های قومی را انکار نمی‌کند. ولی معتقد است، ساخت اجتماعی حاکم عمل و شیوه کنش اقوام متعدد رادر جامعه تعیین می‌کند، پس در عین حال که گروه‌های قومی سبک‌های زندگی خود را بر اساس ویژگی‌های خاص قومی خویش تعیین می‌کنند، در عین حال، تابع ارزش‌های مسلط بر جامعه هستند و از این الگوهای مسلط در تعیین سبک‌های زندگی استفاده می‌کنند و این به دلیل ایجاد همگونی و حفظ انسجام اجتماعی است. از دیدگاه الکساندر، مهمترین عاملی که موجب تضعیف هویت‌های قومی و یکپارچگی اجتماعی می‌شود مدرنیته است، بنابراین، مدرنیته عاملی در جهت انتخاب سبک‌های زندگی مشترک، آن هم بر اساس سبک‌هایی که از طرف ساختار اجتماعی مطرح می‌شود می‌گردد.

کالینز که از نظریات وبر استفاده کرده، و نظریات خودش را بر آن اضافه نموده معتقد است که دلایل جامعه‌شناختی در ورای واقعیت‌های تاریخی وجود دارد که تنها جوامع خاصی می‌توانند امپراطوری‌های با ثبات ایجاد کنند. و این جوامع می‌توانند امپراطوری‌های خود را تا چهار میلیون مایل مربع گسترش دهند. هنگامی که یک جامعه دارای منابعی مانند پول، تکنولوژی و جمعیت داشته باشد می‌تواند در جنگ‌ها پیروز شود، اما در نهایت می‌تواند خود را فراتر از ظرفیت‌های لجستیکی گسترش دهد، امپراطوری‌های دیگر را تحت الشعاع خود قرار دهد. در عین حال که بطور تدریجی و با گسترش مرزهای زمینی بعضی امتیازات را از دست می‌دهد، نیز ممکن است که امتیازات تکنولوژیکی خود را از دست بدهد چرا که دشمنانش آنها را اقتباس خواهند کرد. نتیجه این نیروها این است که امپراطوری‌ها شروع به تعیین مرز معین می‌کنند چرا که نقاط قوت گفته شده فعال می‌شوند.

کلید قضیه ژئوپولوتیک کالینز:

۱- احتمال برنده شدن در یک نبرد بین دولت ملتها نتیجه کارکرد مثبت موارد زیر است:

الف) سطح امتیازات منابع توسط یک دولت که کارکرد مثبت موارد زیر است:

۱- سطح تکنولوژی ۲- سطح بهره‌وری ۳- اندازه جمعیت ۴- سطح تشکیل ثروت

ب) درجه امتیاز مرز زمینی یک دولت نتیجه. یکی از موارد زیر است:

۱- چگونگی مرزهای دولت‌ها

۲- تعداد جبهه‌هایی که یک دولت دارد

۳- طرز قرار گرفتن اقیانوس‌ها، دریاها

۲- احتمال اینکه یک امپراطوری دارای کارکرد مثبتی است و دارای امتیاز منابع است

۳- اندازه یک امپراطوری یک کارکرد مثبت است

الف- اجتناب از جنگ‌های رودررو با سایر دولت‌های مرز زمینی

ب- حفظ یک امتیاز مرز زمینی

ج- حفظ قلمرو با ارتش‌های ثابت

د- حفظ ظرفیت‌های لوجستیکی برای ارتباط و حمل و نقل، کارکرد مثبت موارد زیر است

۱- اندازه قلمرو ۲- فاصله مرزها از سرزمین‌های داخلی

ه- پخش تکنولوژی‌ها به دشمنان بالقوه

۴- شکست امپراطوری نتیجه موارد زیر است

الف- شروع جنگ بین دو امپراطوری

ب- گستردگی بیش از حد

ج- اقتباس تکنولوژی‌های برتر از جانب دشمنان

این فرآیند ها نشان می‌دهند که دولت ملت‌های داخلی نمی‌توانند امپراطوری‌های وسیع ایجاد کنند چرا که از سوی دشمنان محاط شده‌اند. در عوض دولت‌های دیگر، دولت‌هایی که اطرافشان را کوه و اقیانوس فرا گرفته می‌توانند حرکت کرده و دیگران را شکست دهند چرا که مجبورند فقط در یک جبهه بجنگند اما سرانجام بیش از حد وسیع شده و با دولت‌های بدون همسایه دیگر روبه‌رو می‌شوند و در نتیجه برخی امتیازات خود را از دست می‌دهند و دشمنانی بدست می‌آورند قدرت‌های هوایی و دریایی می‌توانند امتیازات مرز زمینی را بدست آورند اما بار لوجستیکی فاصله از پایگاه‌های خانگی و حفظ تکنولوژی‌های پیچیده این امپراطوری‌ها را آسیب‌پذیر می‌سازد فقط هنگامی که یا امپراطور با مقاومت کمی روبه‌رو می‌شود می‌تواند در اقیانوس‌ها و فاصله‌های هوایی حفظ شود (Turner, ۱۹۹۸:۱۹۱-۱۹۲).

چهار چوب نظری تحقیق

در این تحقیق ما نیز با استفاده از ادغام و ترکیب نظری پارادایم‌های مختلف از جمله تئوری پارسونز، الکساندر، رندل کالینز و دورکیم با روش تلفیقی به بررسی تعلقات قومی و عوامل تاثیرگذار بر آن می‌پردازیم. با توجه به اینکه این تحقیق در پی بررسی میزان تعلقات قومی و عوامل تاثیرگذار بر این تعلقات در بین خانواده‌های دو شهر بیله‌سوار و اردبیل می‌باشد و یکی از این عوامل تاثیرگذار مرز جغرافیایی است از تئوری ژئوپلیتیک رندل کالینز و تئوری دورکیم استفاده کردیم که معتقد است دولت‌های که دارای پول و تکنولوژی و جمعیت باشند قدرت این را دارند که مرزهای خود را گسترش دهند و این گسترش باعث می‌شود افرادی که در مرز قرار می‌گیرند با دولت‌های هم مرز ارتباط برقرار کنند و این شرایط محیطی که بوجود می‌آید باعث ایجاد ارتباط، که شامل ارتباط سیاسی اجتماعی و فرهنگی می‌باشد و به مرور زمان این کنش می‌تواند باعث شود که اعضا تحت تاثیر قرار گیرند و در نوع نگرش و پایداری آنها تاثیر گذارد. با تلفیق تئوری دورکیم که معتقد به تاثیر گذاری شرایط محیطی بر رفتار فرد و تئوری کالینز فرضیه اصلی تحقیق یعنی بین قرارگیری در مرز جغرافیایی با جمهوری آذربایجان و میزان تعلقات قومی خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل را تدوین کردیم. دومین عاملی که بر میزان تعلقات قومی تاثیرگذار می‌باشد نقش رسانه می‌باشد، امروز نقش و جایگاه رسانه‌ها در حدی است که نمی‌توان زندگی را بی حضور آنها قابل تصور دانست. رسانه‌ها فقط وسیله‌ی سرگرمی نیستند؛ بلکه در بسیاری از جنبه‌های فعالیت اجتماعی و فردی ما دخالت و نقش دارند. گسترش و توسعه‌ی وسایل ارتباط جمعی در زندگی انسانها به حدی

است که عصر کنونی را عصر «ارتباطات» نامیده‌اند. بعید نیست که انسان امروزی را انسان رسانه ای و فرهنگ جدید را محصول تبلیغات و وسایل ارتباط جمعی بدانیم.

انسانها امروزه در معرض نهادهای رسانه ای متولد می شوند، می اندیشند، دنیا را در این رهگذر می‌شناسند و رفتارهای خود را براساس الگوهای برگرفته از کتاب، مجله، فیلم، ماهواره، اینترنت و... (یعنی رسانه های رایج عصر ما) سامان می‌دهند. یکی از موارد و محورهای اصلی مطالعات جامعه‌شناسان وسایل ارتباط جمعی، بررسی آثار و کارکردهای این وسایل می‌باشد. در مورد تأثیر رسانه‌های گروهی بر زندگی فردی و اجتماعی انسان بطور عمده سه نظریه‌ی جامعه‌شناختی وجود دارد که عبارتند از:

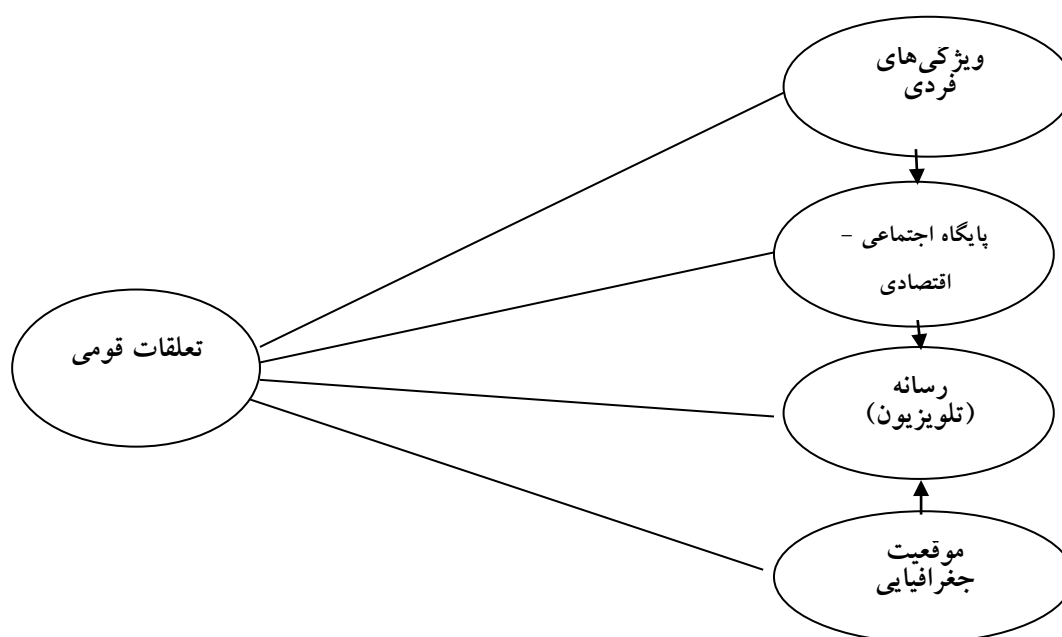
برخی معتقدند که میزان اثرگذاری رسانه بر زندگی انسان نامحدود است.

گروهی کارکرد رسانه را بی‌تأثیر می‌دانند.

عده‌ای معتقدند که تأثیر رسانه‌های گروهی مشروط است و میزان تأثیرگذاری آن را در محدوده‌ی شرایط محیطی ارزیابی می‌کنند (دادگران، ۱۳۸۹: ۱۴۱ و ۱۴۲ و ۱۴۳).

در این بخش از تحقیق با تلفیق نظریه پارسونز و الکساندر که معتقدند رشد مدرنیته و وسایل ارتباط جمعی باعث تغییر و تحول در قومیت‌ها می‌شود. و استدلال می‌کند که گروه‌های قومی شاهد فرآیندی به نام اجتماعی‌زدایی گردیده‌اند. بدین معنا که قومیت آنها در شکل و فرم خود باقی ماند و از لحاظ محتوا و درون دچار تغییر و تحول شد تا بتواند با ملزومات ساختاری یک جامعه صنعتی همسو و هماهنگ شود به عبارت دیگر سمبل‌ها و نشانه‌های قومی نشانگرهای تو خالی هویت قومی شدند. فرضیه تحقیق که بین استفاده از رسانه کشور آذربایجان و میزان تعلقات قومی خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل را تدوین کردیم.

مدل نظری تحقیق

فرضیه های تحقیق

در اینجا به مهم‌ترین فرضیه‌های تحقیق که از دل چارچوب نظری و مطالعه‌های پیشین استخراج شده اشاره می‌کنیم. الف) بین قرار گرفتن در مرز جغرافیایی و میزان تعلقات قومی خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

ب) بین استفاده از رسانه کشور همسایه جمهوری آذربایجان و میزان تعلقات قومی خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل رابطه معنی‌داری وجود دارد.

ج) بین میزان سن و میزان تعلقات قومی خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل رابطه معنی‌داری وجود دارد

د) بین دو گروه جنسی زنان و مردان و میزان تعلقات قومی خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل تفاوت معنی‌داری وجود دارد

ه) بین پایگاه اجتماعی و میزان تعلقات قومی خانواده‌های بیله‌سوار و اردبیل رابطه معنی‌داری وجود دارد

ر) بین تأهل و میزان تعلقات قومی خانواده‌ها (شهر اردبیل و بیله‌سوار) تفاوت معنی‌داری وجود دارد

تعریف مفاهیم

گروه قومی

گروه قومی شامل مردمی است با ویژگی‌های خاص دینی، نژادی، جغرافیایی و یا عادات و رسوم مخصوصی که در داخل یک مجموعه اجتماعی، فرهنگی گسترده جای یافته است (ساروخانی، ۱۳۸۰: ۲۵۰)

تعلقات قومی:

به پایبندی و دلبستگی افراد به تمام ویژگی‌ها یک گروه قومی و شاخص‌های قومی از جمله زبان، مذهب، سرزمین و غیره اطلاق می‌شود. (استنباط از تعاریف نزدیک)

وسایل ارتباط جمعی:

به مجموعه وسایل غیر شخصی اطلاق می‌شود که انتقال پیام سمعی، بصری و یا هر دو را بسوی مردمی بسیار و در مناطق دور دست موجب می‌شوند (ساروخانی، ۱۳۷۵: ۴۷۰) یکی از متغیرهای موجود در این تحقیق رسانه است که منظور از رسانه شبکه‌های تلویزیونی کشور همسایه جمهوری آذربایجان می‌باشد و برای اندازه‌گیری آن از مخاطبان رسانه پرسیده شده است که چند ساعت از این شبکه‌ها استفاده می‌کنند و با چندتا از این شبکه‌ها آشنایی دارند.

مرز جغرافیایی:

به نقطه‌ای اطلاق می‌شود که یک سرزمین یا یک کشور را از سرزمین یا کشور دیگر بوسیله عوامل طبیعی یا انسانی مثل رود، کوه، حصارکشی، یا دیوار کشی یا هر نوع روش دیگر جدا می‌کند.

منظور از مرز جغرافیایی در این تحقیق مرز جمهوری آذربایجان با شهر بیله‌سوار می‌باشد

روش‌شناسی تحقیق**روش تحقیق**

روش مورد استفاده در این تحقیق، روش پیمایشی (Survey) می‌باشد،

جامعه آماری و برآورد حجم نمونه

جامعه آماری در این پژوهش جوانان ۲۵ تا ۴۰ ساله در بین خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل است مطابق سرشماری نفوس و مسکن سال ۸۵ جمعیت بیله‌سوار ۱۴۱۸۰ و جمعیت اردبیل ۴۱۸۲۶۲ نفر است. حجم نمونه در این تحقیق با استفاده از فرمول کوکران به روش زیر، در سطح ۹۵٪ اطمینان محاسبه شده است. که برای شهر بیله‌سوار ۲۴۲ نفر و برای اردبیل ۲۴۶ نفر بدست آمده است. حجم نمونه براساس کل جمعیت هر شهر محاسبه شده است.

در این مدل

$$n = \frac{t^2 \frac{P \cdot q}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} (t^2 \frac{P \cdot q}{d^2} - 1)} =$$

$P = 0/8$ وجود صفت مورد نظر است به طور نسبی

$Q = 0/2$ عدم وجود صفت مورد نظر است به طور نسبی

$d =$ درصد خطاست که در این تحقیق برابر ۵٪ می‌باشد

$t =$ استفاده از جدول t ، براساس درصد اطمینان بدست می‌آید، که برابر اطمینان ۹۵٪ برابر ۱/۹۶ می‌باشد.

$N =$ حجم کل جامعه آماری که در تحقیق حاضر که تعداد ۱۴۱۸۰ نفر برای بیله‌سوار و ۴۱۸۲۶۲ نفر برای اردبیل را در

برمی‌گیرد.

$n =$ حجم نمونه که برای بیله‌سوار ۲۴۲ و اردبیل ۲۴۶ نفر می‌باشد (رفیع‌پور، ۱۳۸۳: ۳۸۳؛ بشیری گیوی، ۱۳۸۸).

واحد تحلیل

خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل

واحد مشاهده

جوانان ۴۰ تا ۲۵ ساله در بین خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل می‌باشد.

روش نمونه‌گیری

(نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای)

پایایی:

بررسی پایایی ابزار، با استفاده از اجرای آزمایشی در نمونه کوچک طی یک پیش‌آزمون (پایلوت) که تعداد آن ۳۰ نفر از جوانان شهر بیله‌سوار بود، اقدام شد و بعد از جمع‌آوری اطلاعات به بررسی ضریب آلفای کرونباخ به سنجش پایایی پرسشنامه اقدام کردیم. که نتیجه پیش‌آزمون برابر با ۰/۸۱ به دست آمد. و پس از جمع‌آوری نهایی اطلاعات از جامعه آماری و حجم نمونه دوباره با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به سنجش پایایی نهایی پرداختیم که ۰/۹۱ بدست آمد.

اعتبار

پرسشنامه تحقیق را اساتید جامعه‌شناسی ملاحظه کردند و همچنین به اصلاح پرسشنامه پرداختند که پس از اصلاح نهایی یادآور شدند که از اعتبار لازم برخوردار می‌باشد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در تحقیق حاضر از بسته نرم افزاری (spss) تحت (windows) برای پردازش داده، استفاده شده و تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش آماری (توصیفی و استنباطی) می‌باشد. و از آزمونهای ضریب همبستگی پیرسون، همبستگی اسپیرمن، آزمون t ، واریانس دو طرفه و روش تحلیل رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر استفاده گردیده است.

آزمون فرضیه‌ها

- فرضیه اول؛ بین قرار گرفتن در مرز جغرافیایی و میزان تعلقات قومی خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل تفاوت معنی‌داری وجود دارد

جدول شماره (۱)

شهر	تعداد افراد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار میانگین
بیله‌سوار	۱۹۵	۱۵۶/۰۷۶۵	۱۶/۶۳۷۸۱	۱/۲۷۶۰۶
اردبیل	۱۷۰	۱۴۹/۸۶۱۵	۱۶/۶۰۵۳۷	۱/۱۸۹۱۴

جدول شماره (۲)

آزمون لیون			T مستقل		
F	Sig	df	T	Sig	df
۰/۱۰۸	۰/۷۴۳	۳۶۳	۳/۵۶۴	۰/۰۰۰	۳۶۳
		۳۵۶/۰۵۷	۳/۵۶۳	۰/۰۰۰	۳۵۶/۰۵۷

با توجه به نتایج آزمون t مستقل در فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معنی‌داری برابر $\text{Sig} = ۰/۰۰۰$ که نشان‌دهنده تفاوت معنی‌داری بین دو گروه خانواده است و همچنین t بدست آمده برابر $t = ۳/۵۶۴$ با $df = ۳۶۳$ یعنی تعلقات قومی خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل با قرار گرفتن در مرز جغرافیایی تفاوت معناداری دارد. بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود و فرضیه H_1 با توجه به اطلاعات موجود تایید می‌شود.

این فرضیه یکی از مهم‌ترین فرضیات در این تحقیق بود و با توجه به نزدیکی شهر بیله‌سوار به جمهوری آذربایجان خانواده‌های این شهر نسبت به خانواده‌های اردبیل از تعلقات بالایی برخوردارند. و دلیل بالا بودن تعلقات قومی در شهر بیله‌سوار سنت‌ها، آداب رسوم و تاریخ مشترک بین خانواده‌های جمهوری آذربایجان و خانواده‌های بیله‌سوار می‌باشد که باعث تقویت تعلقات در بین خانواده‌های بیله‌سوار شده است. شاید به دلیل اینکه زمانی این مناطق (جمهوری آذربایجان و بیله‌سوار) یکپارچه بوده‌اند، و مردمان این سرزمین از یک قوم بوده‌اند، باعث تقویت تعلقات قومی در این شهر شده است. و پایین بودن تعلقات در اردبیل برمی‌گردد به وجود تنوع قومی در این شهر.

فرضیه دوم؛ بین استفاده از رسانه کشور همسایه جمهوری آذربایجان و میزان تعلقات قومی خانواده‌های شهر بیله‌سوار و اردبیل رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول شماره (۳)

میزان استفاده از رسانه	میزان تعلقات قومی	
۰/۳۸۰	۱	همستگی پیرسون
۰/۰۰۰	۰	Sig سطح معنی داری
۳۶۶	۳۶۶	جمع کل

با توجه به نتایج آزمون همبستگی پیرسون که در فاصله اطمینان ۹۵٪ سنجش شده است سطح معنی داری برابر $\text{Sig} = ۰/۰۰۰$ است که نشان دهنده رابطه معنی داری بین تعلقات قومی و رسانه می باشد و همچنین میزان همبستگی پیرسون برابر ۰/۳۸۰ است که نشان دهنده شدت رابطه نسبتاً قوی و مستقیم بین متغیرهاست در نتیجه با توجه به اطلاعات جدول فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تأیید می شود.

این فرضیه یکی از مهم ترین فرضیات این تحقیق بود. و با توجه به اینکه شهر بيله سوار در نوار مرزی با جمهوری آذربایجان قرار دارد، و بدون محدودیت و بصورت آسان و بدون استفاده از ماهواره و آنتن از شبکه های این کشور برخوردار می باشد. به نسبت اردبیل که از این شبکه ها خیلی کم برخوردار می باشد بجز مواردی که از ماهواره استفاده می کنند. تحت تاثیر شبکه های جمهوری آذربایجان قرار می گیرند. در نتیجه میزان تاثیر گذاری رسانه در بيله سوار بیشتر از اردبیل می باشد. و به لحاظ قرار گیری شهر بيله سوار در مرز جمهوری آذربایجان منطقی به نظر می رسد.

جدول شماره (۴)

میزان استفاده از رسانه	میزان تعلقات قومی بيله سوار	
۰/۴۱۳	۱	همستگی پیرسون
۰/۰۰۰	۰	Sig سطح معنی داری
۱۹۶	۱۹۶	جمع کل

با توجه به اینکه متغیر وابسته (تعلقات قومی) و متغیر مستقل (رسانه) هر دو فاصله ای - فاصله ای است از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است این آزمون در فاصله اطمینان ۹۵٪ سنجش شده است سطح معنی داری برابر $\text{Sig} = ۰/۰۰۰$ است که نشان دهنده رابطه معنی داری بین تعلقات قومی و رسانه می باشد و همچنین میزان همبستگی پیرسون برابر ۰/۴۱۳ است که نشان دهنده شدت رابطه نسبتاً قوی و مستقیم بین متغیرهاست در نتیجه با توجه به اطلاعات جدول فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تأیید می شود.

جدول شماره (۵)

میزان استفاده از رسانه	میزان تعلقات قومی اردبیل	
۰/۳۷۵	۱	همستگی پیرسون
۰/۰۰۰	۰	Sig سطح معنی داری
۱۷۰	۱۷۰	جمع کل

با توجه به اینکه متغیر وابسته (تعلقات قومی) و متغیر مستقل (رسانه) هر دو فاصله ای - فاصله ای است از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است این آزمون در فاصله اطمینان ۹۵٪ سنجش شده است سطح معنی داری برابر $\text{Sig} = ۰/۰۰۰$ است که نشان دهنده رابطه معنی داری بین تعلقات قومی و رسانه می باشد و همچنین میزان همبستگی پیرسون برابر ۰/۳۷۵ است که نشان دهنده شدت رابطه نسبتاً قوی و مستقیم بین متغیرهاست در نتیجه با توجه به اطلاعات جدول فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تأیید می شود.

فرضیه سوم؛ بین دو گروه جنسی زنان و مردان و میزان تعلقات قومی خانواده های بيله سوار و اردبیل تفاوت معنی داری وجود دارد

جدول شماره (۶)

جنسیت	تعداد افراد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار میانگین
مرد	۲۰۳	۱۵۳/۰۱۴۸	۱۷/۰۷۶۸۴	۱/۱۹۸۵۶
زن	۱۶۲	۱۵۲/۳۵۸۰	۱۶/۷۷۱۶۲	۱/۳۱۷۷۰

جدول شماره (۷)

میانگین	T مستقل			آزمون لیون		وارانس برابر فرض شده وارانس برابر فرض نشده
	Sig سطح معنی‌داری	df درجه آزادی	T	F	Sig سطح معنی‌داری	
۰/۶۵۶۷۵	۰/۰۱۳	۳۶۳	۳/۳۶۸	۰/۳۶۰	۰/۵۴۹	
۰/۶۵۶۷۵	۰/۰۱۳	۳۴۷/۸۳۹	۳/۳۶۹			

با توجه به آزمون لیون سطح معنی‌داری برابر $Sig = ۰/۵۴۹$ است به عبارت دیگر واریانس بین دو گروه برابر است و با توجه به نتایج آزمون t مستقل در فاصله اطمینان ۹۵٪ سطح معنی‌داری برابر $Sig = ۰/۰۱۳$ که نشان‌دهنده تفاوت معنی‌داری بین دو گروه جنسیت است و همچنین t بدست آمده برابر $t = ۳/۳۶۸$ با $df = ۳۶۳$ یعنی میانگین تعلقات قومی زنان با میانگین تعلقات قومی مردان تفاوت معناداری دارد بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود و فرضیه H_1 با توجه به اطلاعات موجود تایید می‌شود. در این فرضیه با توجه به اطلاعات جدول مردان نسبت به زنان از تعلقات قومی بالایی برخوردارند.

فرضیه چهارم بین پایگاه اجتماعی و میزان تعلقات قومی خانواده‌های بیل‌سوار و اردبیل رابطه معنی‌داری وجود دارد

جدول شماره (۸)

تعلقات قومی	پایگاه اجتماعی-اقتصادی	همبستگی اسپیرمن Sig سطح معنی‌داری جمع کل
۱	-۰/۳۴۰	
۰	۰/۰۰۲	
۳۶۶	۳۶۶	

با توجه به اینکه متغیر وابسته (تعلقات قومی) و متغیر مستقل (پایگاه اجتماعی - اقتصادی) هر دو در سطح ترتیبی می‌باشد از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شده است این آزمون در فاصله اطمینان ۹۵٪ سنجش شده است سطح معنی‌داری برابر $Sig = ۰/۰۰۲$ است که نشان‌دهنده رابطه معنی‌داری بین تعلقات قومی و پایگاه اجتماعی می‌باشد و میزان همبستگی اسپیرمن برابر $-۰/۳۴۰$ می‌باشد، که نشان می‌دهد رابطه بین تعلقات قومی و پایگاه اجتماعی - اقتصادی معکوس است. یعنی با بالا رفتن پایگاه اجتماعی - اقتصادی میزان تعلقات قومی کم می‌شود. بنابراین با توجه به اطلاعات جدول فرضیه H_0 رد می‌شود و فرضیه H_1 با توجه به اطلاعات موجود تایید می‌شود.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش حاکی از این است که قرار گرفتن شهر بیل‌سوار در مرز جمهوری آذربایجان از عوامل مهم در بالا رفتن میزان تعلقات خانوادگی شهر بیل‌سوار بوده است. با توجه به دیدگاه رندل کالینز که معتقد بود که اعضای جامعه وقتی در همسایگی دیگر کشورها قرار گیرند به ناچار با آنان ارتباط برقرار می‌کنند و این ارتباط خود عاملی برای تغییر و تحول در میزان پایداری و نوع نگرش در اعضا نسبت به آداب و رسوم و سنت‌ها می‌شود. با توجه به نتایج بدست آمده در این پژوهش تئوری کالینز تایید شد چون تغییرات در میزان تعلقات خانوادگی بیل‌سوار وجود داشت اما تغییرات در جهت مثبت و افزایشی بود. به دلیل اینکه در زمان‌های گذشته مناطق جمهوری آذربایجان و ایران (منطقه مغان و بیل‌سوار) یکپارچه بوده‌اند و مردم هر دو

کشور از یک ریشه و قوم بوده‌اند. و این مشترکات عاملی برای تقویت میزان تعلقات قومی در بین خانواده‌های شهر بيله‌سوار بوده است. و با توجه به آزمون t مستقل میزان t برابر $۳/۵۶۴$ است که نشان می‌دهد بین میانگین تعلقات قومی خانواده‌های بيله‌سوار و میانگین تعلقات قومی خانواده‌های اردبیل تفاوت معناداری وجود دارد. و با توجه به بُعد تعلقات در بخش آمار توصیفی خانواده‌های بيله‌سوار نسبت به خانواده‌های اردبیل از میزان تعلقات بالایی برخوردارند.

با مقایسه نتیجه این پژوهش با نظریات جامعه‌شناختی همچون، نظریه دورکیم، ابن‌خلدون، مونتسکیو که معتقدند عوامل جغرافیایی و شرایط محیطی که افراد در آن قرار می‌گیرند باعث تغییر در شیوه‌های عمل افراد می‌شوند. با توجه به این دیدگاه‌ها شهر بيله‌سوار که در مرز با جمهوری آذربایجان قرار دارد باید دچاره تغییر و تحول اساسی در نوع آداب و رسوم، سنت و میزان تعلقات قومی می‌گردید ولی با توجه به هم ریشه، هم زبان بودن، آداب و رسوم مشترک و تاریخ مشترک مردم این دو مناطق، میزان تعلقات قومی خانواده‌های شهر بيله‌سوار علاوه بر اینکه کاهش نیافته بلکه نسبت به خانواده‌های اردبیل افزایش داشته است.

همچنین مطابق با نتایج این پژوهش استفاده از رسانه جمهوری آذربایجان رابطه معنی‌داری با میزان تعلقات قومی خانواده‌های بيله‌سوار و اردبیل داشت گستردگی رسانه‌های گروهی سبب شده که آداب و رسوم، فرهنگ و سنت یک کشور یا منطقه از هر نوع که باشد با شتاب تمام در جهان پخش شوند، مردم جهان از همه چیز آگاه شوند و هیچ چیز از آنها پنهان نماند علت این امر، آن است که رسانه‌های گروهی نوین تحت تاثیر افزایش شدید سرعت در ساختار زمانی، فعالیت‌های اصلی را در فاصله‌های جغرافیایی بسیار دور برای شنوندگان و بینندگان جهان بازگو می‌کنند و آنان را از رویدادها باخبر می‌کنند این مسأله برای هر خانواده‌ای در هر نقطه از جهان عادی شده. خانواده‌های شهر بيله‌سوار با خانواده‌های شهر اردبیل از لحاظ استفاده و برخوردارگی و تحت تاثیر قرارگیری از رسانه جمهوری آذربایجان با هم تفاوت دارند ولی تفاوت آنها به دلیل افزایش وسایل ارتباط جمعی همچون ماهواره و اینترنت چشم‌گیر نمی‌باشد، با توجه به نظریه پارسونز که معتقد بود رشد وسایل ارتباط جمعی همچون تلویزیون باعث متحول شدن قومیت‌ها می‌شود و به مرور زمان به یک گروه سمبلیک تبدیل می‌شوند. با توجه به نتایج این پژوهش میزان همبستگی پیرسون $۰/۳۸۰$ و sig آن برابر $۰/۰۰۰$ است که نشان دهنده رابطه معنی‌داری و شدت رابطه متوسط می‌باشد با توجه به اینکه همبستگی پیرسون بيله‌سوار $۰/۴۱۳$ و اردبیل $۰/۳۷۵$ می‌باشد نشان می‌دهد میزان تاثیرگذاری رسانه آذربایجان بر روی تعلقات قومی خانواده‌های بيله‌سوار بیشتر از خانواده‌های اردبیل بوده است و این تاثیرگذاری با توجه به اطلاعات جداول دو بُعدی میزان تعلقات در بيله‌سوار بصورت مثبت و در جهت تقویت تعلقات قومی بوده است. این تاثیرگذاری در شهر بيله‌سوار بدلیل برخوردارگی از شبکه‌های جمهوری آذربایجان بدون محدودیت منطقی می‌باشد که تحت تاثیر قرار گیرند. همچنین خانواده‌های شهر اردبیل به دلیل رشد و توسعه وسایل ارتباط جمعی همچون ماهواره و اینترنت از شبکه‌های جمهوری آذربایجان استفاده می‌کنند که با توجه به جدول دو بُعدی به نسبت خانواده‌های بيله‌سوار از تعلقات کمی برخوردارند. و با توجه به نظریات جامعه‌شناختی در مورد تاثیر رسانه‌های گروهی بر زندگی فردی و اجتماعی انسان، بطور عمده سه نظریه وجود دارد که عبارتند از:

- ۱- برخی معتقدند که میزان اثرگذاری رسانه بر زندگی انسان نامحدود است.
- ۲- گروهی کارکرد رسانه را بی‌تاثیر می‌دانند.
- ۳- عده‌ای معتقدند که تاثیر رسانه‌های گروهی مشروط است و میزان تاثیرگذاری آن را در محدوده‌ی شرایط محیطی ارزیابی می‌کنند.

با توجه به نظریات جامعه‌شناختی تاثیر رسانه و مقایسه نتایج بدست آمده در این پژوهش با این نظریات می‌توان نتیجه گرفت که نظریه گروه سوم که معتقدند تاثیر رسانه گروهی مشروط است و میزان اثرگذاری آن در شرایط و محیط‌های گوناگون متفاوت است همخوانی دارد.

پایگاه اجتماعی - اقتصادی از جمله متغیرهای است که با تعلقات قومی رابطه معنی‌داری داشت. میزان همبستگی اسپیرمن برابر ۰/۳۴۰- که نشان دهنده شدت رابطه متوسط و معکوس بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی است این بدین معنی است که هر چه میزان درآمد، تحصیلات و رتبه شغلی آنها افزایش می‌یابد، میزان تعلقات و پایبندی به سنت‌ها و آداب و رسوم قومی کاهش می‌یابد. این در حالی است که در آزمون جداگانه‌ای که بر روی هر دو شهر صورت گرفت، نیز شدت رابطه برای بیله‌سوار ۰/۲۵۷- و برای اردبیل ۰/۴۵۵- بدست آمد. یعنی شدت رابطه بین پایگاه و تعلقات در بیله‌سوار کم، در کل (بیله‌سوار و اردبیل) متوسط و در اردبیل زیاد می‌باشد، که نتایج بدست آمده در این پژوهش با نتایج بدست آمده در تحقیق حامد شریف‌پور همخوانی دارد. وی به این نتیجه رسیده بود که بین متغیر پایگاه اجتماعی با هویت قومی رابطه معکوس و معنادار وجود دارد. یعنی با افزایش پایگاه اجتماعی فرد، هویت قومی کاهش می‌یابد. همچنین نتایج بدست آمده در تحقیق حسین بشیری گیوی که به این نتیجه رسیده بود که هر چه پایگاه اجتماعی بالا رود میزان همبستگی اجتماعی کاهش می‌یابد. نیز با نتایج این تحقیق همخوانی دارد.

بین جنسیت و میزان تعلقات قومی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به آزمون t مستقل که برابر ۳/۱۹۸ است. یعنی بین میانگین تعلقات قومی زنان با میانگین تعلقات قومی مردان تفاوت معنی‌داری وجود دارد. یعنی مردان نسبت به زنان از تعاقبات بالای برخوردارند. همچنین در آزمون جداگانه در هر شهر (بیله‌سوار و اردبیل) نیز این فرضیه تأیید شد که بین میانگین تعلقات قومی مردان با میانگین تعلقات قومی زنان تفاوت معنی‌داری وجود دارد. که با تحقیق حامد شریف‌پور و حسین بشیری گیوی، که به نتایج رسیده بودند که بین جنس و هویت قومی و ملی، و بین جنس و همبستگی اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

پیشنهادها

این پژوهش با تمام تلاش‌هایی که برای رسیدن به هدف‌هایش انجام دادیم، کاستی‌هایی نیز دارد که رفع آنها انجام پژوهش‌های بعدی را به دنبال دارد علاوه بر این یافتن پاسخ برای هر پرسشی، پرسش‌های دیگر را بوجود می‌آورد که انجام پرسش‌های دیگر را ضروری می‌سازد. در این تحقیق، تعلقات قومی در ابعاد: سرزمین، تاریخ، نام، آداب و رسوم، زبان و تعاملات و همچنین مقایسه‌ی خانواده‌های دو شهر بیله‌سوار و اردبیل به طور همزمان مورد بررسی قرار گرفتند که باعث گستردگی تحقیق شد. در صورتی که، هر کدام از این شاخص‌ها می‌تواند موضوع مطالعه‌ی مستقلی باشد. بنابراین انجام چنین پژوهش‌هایی پیشنهاد می‌شود.

همچنین برای بالا بردن هر چه بیشتر میزان تعلقات قومی پیشنهاد می‌شود:

- مسئولان به ایجاد ارتباط بین شبکه‌های استانی و شبکه‌های جمهوری آذربایجان بیشتر توجه کنند. (به دلیل پخش برنامه‌های سنتی و ترویج آداب و رسوم توسط شبکه‌های آذربایجان برقراری ارتباط ضروری به نظر می‌رسد).
- بالا بردن کیفیت برنامه‌های شبکه استانی (شبکه سبلان) و توجه بیشتر به ریشه‌های قومی و ساخت مستند، فیلم و برنامه‌های با موضوع شخصیت‌های تاریخی، آداب و رسوم و سنت‌های تاریخی.

- برگزاری کنسرت‌های موسیقی با موضوعات موسیقی محلی.
- استفاده از مشاهیر و شاعران و شعرهای تاریخی و سنتی در مراسمات و جشن‌های که در منطقه برگزار می‌شود.
- توجه مسئولان به آثار و بناهای تاریخی در جهت ترغیب شهروندان برای دید و بازدید.

فهرست منابع فارسی

- قاسمی، احد (۱۳۷۷) مغان تگین آذربایجان، ناشر مؤلف
- احمدی، حمید (۱۳۸۷) قومیت و قوم‌گرایی در ایران، نشر نی
- اوزگر، علی. آ. (۱۳۸۳) نظریه‌های ناسوتالیسم، ترجمه محمد علی قاسمی، تهران: مرکز مطالعات ملی
- اوومن، بی. کی (۱۳۷۸)؛ شهروندی، ملت، قومیت، ترجمه مصطفی امیری، تهران: مؤسسه مطالعات ملی..
- بسیری، کیوی، حسن (۱۳۸۸) بررسی جامعه‌شناختی عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر همبستگی اجتماعی شهرنشینان شهر گیوی (استان اردبیل)
- پورجلی، ربیاه (۱۳۸۷) بررسی مقایسه‌ای سبک زندگی دو قوم کرد و آذری شهر ازومیه.
- جلی، مسعود (۱۳۸۵) تحلیل اجتماعی در فضای کنسرت، نشر نی
- جلی، مسعود (۱۳۸۹) جامعه‌شناسی نظم، نشر نی
- جعفری، از نوستان (۱۳۸۱) تاریخ تفکر اجتماعی در اسلام، تهران انتشارات سمت
- دادگران، سید محمد (۱۳۸۹) مبانی ارتباطات اجتماعی، تهران انتشارات مروارید
- دواس، دی. ای (۱۳۸۸) سیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران نشر نی
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۳) گنبد و گاوها و پنداشت‌ها، تهران شرکت سهامی انتشار
- رینرز، جورج (۱۳۸۴) نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران انتشارات علمی
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۰) دایره‌المعارف علوم اجتماعی، انتشارات کیهان
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۹) جامعه‌شناسی ارتباطات، انتشارات اطلاعات
- ساری، حسن (۱۳۸۲) مقدمه‌ای و نمونه‌گیری در تحقیق، انتشارات سمت
- سیب‌زاده، سیدحسین (۱۳۷۳) توسعه‌ی و دگرگونی سیاسی، چاپ دوم، تهران: نشر قومس.
- کلاتری، خلیل (۱۳۸۷) برداش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی، فرهنگ صبا
- گودرزی، حسین (۱۳۸۵) مفاهیم بنیادین در مطالعات قومی، نسخه الکترونیکی، مؤسسه مطالعات ملی
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷) جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صوری، تهران نشر نی
- مرتضی زاده، علی (۱۳۷۷) بقا و زوال قومیت‌ها در عصر جهانی شدن، فصلنامه شماره ۶، انتشارات مؤسسه مطالعات ملی
- مرتضی زاده، علی (۱۳۸۳) دوست‌گراان آذری و هویت ملی و قومی، نشر مرکز
- مگ کوازل، دنس (۱۳۸۲) درآمدی بر نظریه ارتباطات جمعی، ترجمه پرویز اجلائی، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها
- هورویتز، دونالد. ال (۱۳۷۶)؛ گروه‌های قومی معارض، ترجمه مؤسسه مطالعات ملی، تهران: مؤسسه مطالعات ملی.

منابع لاتین

- ۱- jonathan h.turner, the structure of sociological theory, university of california, ۱۹۹۸
- ۲- Malesevic sinisa, sociology of ethnicity, sage publication ltd, first published, ۲۰۰۴
- ۳- Walker Conner, Ethno - Nationalism: The Quest for Understanding, Princeton University Press, ۱۹۹۴

A Comparative Study of Ethnical Affiliation between Families in Bilesuar and Ardebil

Abstract

This research was conducted to consider and compare the ethnical affiliation degree in families living in Ardebil and Bilesuar.

The major questions that we tried to answer in this study was: (۱) Is there any difference in ethnical affiliation degree between families living in these cities? (۲) which city has a higher degree of affiliation among its families? and (۳) what are the effective factors in this regard? After studying theories related to ethnicity and factors effective in ethnical group- related changes, we formulated our theoretical framework using Rendel Collinse's and Parsons geopolitical theory. Then we formulated our research hypotheses according to our theoretical framework as follows: (۱) there is a meaningful difference between families in Ardebil and families in Bilesuar in terms of ethnical affiliation because Bilesuar is located near geographical borders of Republic of Azarbaijan. (۲) there is a meaningful difference in ethnical affiliation between the families because people in Bilesuar use Azarbaijan's mass media more than they do in Ardebil.

This research was conducted using survey technique and questionnaires. The impact of independent variables such as geographic borders with Azerbaijan degree of use of Azerbaijan's mass media, gender, socio – economic status, and dependent variables such as affiliation in the families were considered . the analysis unit was familial in Ardebil and Bilesuar , and the observation unit was young people aged between ۲۵ to ۴۰ . the research sample consisted of ۲۴۲ individual s for Bilesuar and ۲۴۶ individual's for Ardebil obtained by cochran formula and selected by multi- stage cluster sampling method . According to obtained outcomes the degree of ethnical affiliation was higher in families in Bilesuar. Despite location of Bilesuar near the borders and its benefiting by Azarbaijan's mass media the degree of ethnical affiliation was higher in its families compared to families in Ardebil. Among all variables the socio – economic status had a meaning but reverse relationship with ethnical affiliation.

Keywords: ethnical affiliation, ethnicity. mass media. geographical border. socio – economic status.